

Remissvar från FSR gällande departementspromemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (Ds 2020:16)

Styrelsen för Familjerättsassocionomernas riksförening tackar för möjligheten att bidra med synpunkter på denna departementspromemoria. Föreningen har drygt 700 medlemmar som är yrkesverksamma socionomer inom familjerätt i offentlig regi.

Styrelsen har särskilt fokuserat på den del i promemorian som handlar om barnets placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke. Vi står bakom förslagen som promemorian lämnar i denna fråga och har i följande kommentarer främst lyft fram de aspekter som vi anser behöver belysas ytterligare utifrån vår erfarenhet på området.

3.1 Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke

För oss familjerättsassocionomer ser vi en stor brist med rättssäkerheten när ett barn medföljer en vårdnadshavare som söker skydd, där socialtjänsten erbjuder stöd till den sökande föräldern men inte alltid barnet och sällan den andre vårdnadshavaren. Den vårdnadshavare (eller förälder) som inte ansökt om skyddet känner sig rättslös, oinformerad och kritisk till myndigheter när de inte får ge sin bild av vad som föranledde den andre förälderns flykt med barnet. Dessa föräldrar, oftast fäder, söker ofta oss vid familjerätten och förutsättningar till samarbetssamtal saknas många gånger varvid föräldern hänvisas till tingsrätten för en process om barnets umgängesrätt.

Fördelen med promemorians förslag om att barnet blir rättssubjekt med eget beslut om insatsen om skyddat boende, både omedelbart vid behov av LVU eller långsiktigt med SoL och eventuellt socialnämndsbeslut mot en vårdnadshavare via FB, är att hela familjen och särskilt barnet blir socialtjänstens ansvar. Både mödrar och fäder känner sig lämnade ensamma av socialtjänsten när det blir fråga om våld och skydd. Mödrar, som oftast är den av föräldrarna som söker skydd, känner att de ensamma ska besluta om vilket skydd de ska ge barnet och de upplever dubbla budskap från myndigheterna då de uppmanas att både skydda barnet från fadern och samtidigt samarbeta med honom för barnets rätt till umgänge. Fäder, som oftast är den anklagade för våldet, får höra att det inte är socialtjänstens beslut att barnet befinner sig med modern på skyddat boende, samtidigt som socialtjänsten hjälpt dem dit. Fäder får också dubbla budskap från myndigheterna i form av att de uppmanas att lämna modern ifred, samtidigt som barnet har fortsatt rätt till kontakt med honom.

Vår förhoppning med promemorians förslag är att båda vårdnadshavare (med fördel båda barnets föräldrar oavsett vårdnadsform) blir informerade om uppkommen oro för barnet, skälen till eventuell insats och att barnet och föräldrarna var för sig blir erbjudna stöd. Det finns stora vinster med att såväl barn, som en våldsutsatt förälder och en

våldsam förälder, erbjuds stöd så tidigt som möjligt. Vår upplevelse är att en våldsam förälder har störst chans att bli motiverad till förändringsarbete om den erbjuds det i ett

tidigt skede och även dennes bild av situationen tas på allvar. När den anklagade föräldern inte blir informerad om vad som hänt dennes barn skapas befogad oro och följer som polisanmälningar om försvunna familjemedlemmar eller olovligt bortförande av deras barn. Även föräldern/vårdnadshavaren som inte har sökt skydd befinner sig ofta i kris, behöver bli lyssnad till och erbjudas ett eget stöd utifrån sin situation. Om barnet i framtiden ska kunna återförenas med den anklagade föräldern, eller kunna hantera frånvaron av kontakt, så måste barnet ses som ett rättssubjekt med egna behov utifrån den uppkomna situationen.

En tingsrättsprocess är en vanlig följd efter att en vårdnadshavare flyttat med sitt barn till ett skyddat boende. Vi inom familjerätten har därför stor erfarenhet av att möta den anklagade föräldern i ett senare skede då den anklagade föräldern helt tappat kontakten med sitt barn och byggt upp frustration och en misstro till myndigheter. Sannolikheten till att den föräldern kan förmå se sin del i den uppkomna situationen minskar då föräldrarnas fokus istället hamnar på vad ”andra” gjort för fel. För oss vid familjerätten blir det ett dilemma att den misstänka föräldern aldrig fått en chans att få stöd från socialtjänsten, ibland har den inte ens fått veta vad oron består i och därför ingen chans att hantera vad som framkommit till socialtjänsten. Vi får därmed en svår uppgift att utföra en riskbedömning om föräldrarnas insikter och ansvarstagande för eventuellt våld och därpå bedöma framtida risk för upprepat våld. Hur den anklagade föräldern mottar eventuella erbjudanden av stöd från socialtjänsten, bemöter och förhåller sig till den oro som framkommit kring barnet och agerar utifrån det, skulle bli viktig information inför vår bedömning gällande vårdnad och förutsättningarna till umgänge inför tingsrättens dom.

En svårighet vi ser med förslaget att barnet ska få det skyddade boendet som en insats är att det ställer stora krav på socialtjänstens kompetens att prata om våld och dess konsekvenser med den förälder och barn som söker socialtjänsten för skydd. Kriterierna som anges i promemorian för att det ska bedömas vara sannolikt att barnet behöver skydd är rimliga men kan vara svåra att fastställa i ett akut skede med människor i kris och eventuellt pågående trauma. När uppgifterna som framkommer i ett akut skede är bristfälliga kan det ha flera orsaker, så som att den sökande ännu inte känner sig skyddad från våldet, att minnet och upplevelsorna ännu är så starka att de inte kan verbalisera dem och/eller att de känner skam och skuld för det upplevda vilket begränsar deras berättelser. Ett barn känner dessutom ofta lojalitet gentemot sina föräldrar och kan sakna förståelsen och orden för att beskriva sin utsatthet för våld.

Om det vid påföljande utredning visar sig vara så att ett agerande från vårdnadshavaren att söka skyddat boende, främst syftade till att smutskasta och lämna falska anklagelser om den andre föräldern, behöver socialtjänsten så som promemorian föreslår avsluta insatsen. Även i det skedet kan socialtjänsten behöva erbjuda fortsatt stöd i återföreningen för familjen, oavsett om de väljer att fortsätta bo tillsammans eller isär.

// För Styrelsen nedtecknat av Malin Carlsson, Ordförande FSR.